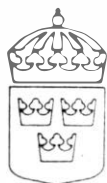

Motion till riksdagen

1989/90:So5

av Lena Öhrsvik (s)

med anledning av prop. 1989/90:28 om vård
i vissa fall av barn och ungdomar

Mot.
1989/90
So5-9

Huvuddelen av samhällets stöd till barn och ungdomar sker inom den generella välfärdspolitiken. Också den riktade familjepolitiken är generell till sin karaktär. Som komplement finns sedan socialtjänstens insatser lokalt för att se till att alla barn får sina behov tillgodosedda. Inriktningen är att barn skall kunna känna trygghet och bli behandlade med respekt för sin egen person.

Trots alla insatser finns och kommer det att finnas barn som i olika situationer far illa. Därför är det nödvändigt med en skyddslag som innehåller vissa tvångsåtgärder. Grunderna i en sådan lag har varit likartade genom åren och stor politisk enighet har rått om dessa, även om debatten utanför den lagstiftande församlingen tidvis varit mycket häftig.

I propositionen föreslås nu en del justeringar, förändringar och kompletteringar. Det är bra att man på många ställen i förslaget poängterar barns rätt till kontinuitet och stabilitet i sina relationer. Det är också bra att man måste följa upp frivilliga placeringar.

Bestämmelsen om s. k. flyttningsförbud förs nu in i den nya lagen. Det är då viktigt att man både vid tillämpningen och i den allmänna debatten noga skiljer på förutsättningarna för ingripanden i de olika typerna av åtgärder.

I propositionen påpekas att det är ett grundläggande behov hos alla barn att känna tillhörighet och i största möjliga utsträckning slippa utsättas för avbrott i betydelsefulla relationer. Det påpekas att barns rätt till kontinuitet och stabilitet skall vara ett övergripande mål för alla hjälpinsatser, och att barnets rätt till en stabil uppväxtmiljö skall beaktas. I propositionen har förslagits att beslut om flyttningsförbud skall fattas av länsrätten, men att socialnämnden var tredje månad skall överväga om flyttningsförbudet skall bestå. De fall där flyttningsförbud kommer i fråga är de, där barnet har vistats i familjehem under lång tid, eventuellt från födelsen, och där föräldrarna av olika orsaker inte haft kontakt med barnet – antingen för att sådan inte har kunnat etableras, eller för att föräldrarna inte velat ha kontakt med barnet. I sådana fall måste det ta mycket lång tid, om det över huvud taget går, att etablera sådana kontakter att barnet kan flytta hem inom rimlig tid. Det är inte rimligt att utsätta barnet för situationen att dess tillvaro i familjehemmet – där det vistats lång tid – skall ifrågasättas var tredje månad. Socialutredningen föreslog på sin tid omprövning var tredje månad av omhändertagande. Vid behandlingen av betänkandet restes starka invändningar mot den

osäkerhet som i så fall skulle uppstå för barnet. Samma förhållande uppstår nu för dessa barn, vars tillvaro ifrågasätts. Förslaget rimmar inte med vad som i övrigt anförs i propositionen om lagstiftning till barns skydd, utan utgår mer ifrån vilka intressen föräldrar kan ha.

I propositionen har föreslagits en utvidgning av anmälningsskyldigheten enligt 71 § i socialtjänstlagen, så att alla myndigheter inom hälso- och sjukvården samt socialtjänsten och anställda hos sådana myndigheter har anmälningsplikt. Den särskilda utredaren har föreslagit en vidare anmälningsplikt, vilket de flesta remissinstanser har tillstyrkt eller lämnat utan erinran. Enligt min uppfattning är det inte tillräckligt att andra myndigheter har *möjlighet* att göra anmälan. I barnens intresse bör de ha skyldighet att göra anmälan. Den formulering som fanns i 1960 års barnavårdslag bör fortfarande gälla till sitt innehåll.

Anmälningsskyldigheten åvilar nu enbart myndigheter och sjukvårdspersonal utanför myndigheter. I landet växer nu upp allt fler former av barnomsorg och andra verksamheter. Det finns också privatskolor, som inte har den anmälningsskyldighet och uppgiftsskyldighet som omnämns i 71 §. Jag anser därför, att i lagen också bör tas in bestämmelser om anmälnings- och uppgiftsskyldighet för privata och kooperativa verksamheter som angår barn.

Eftersom skyddsaspekten för barn betonas i förslaget, finner jag det märkligt att något uttalande om vittnesplikt inte diskuterats. I JuUs betänkande 1989/90:7 har som argument mot att undanta psykologer från frågeförbudet bl. a. anförts att omfattningen av uppgiftsskyldigheten i 71 § socialtjänstlagen inom kort kommer att bli föremål för riksdagens ställningstagande. I föreliggande proposition har emellertid inte frågan behandlats på något sätt. I utskottsbetänkandet påpekas, att genom att den till vars förmån frågeförbudet är uppställt lämnar sitt samtycke till vittnesförhöret, detta kan komma till stånd. Utskottet har då inte noterat, att LVU är skrivet till skydd för barn, och att det är vårdnadshavaren som i sådana fall måste lämna sitt samtycke (i de flesta fall gäller detta barn som omhändertas p. g. a. brister i omsorgen). Eftersom barn och föräldrar har motstridande intressen, är det mindre troligt att sådant medgivande lämnas, och tillräckliga uppgifter kan inte lämnas i rättens behandling av målet. Redan nu sker så gott som alla förhandlingar i LVU-mål inför stängda dörrar, och det är inte heller det frågan gäller. Frågan är i stället hur domstolen skall få fram sådana uppgifter att barnet får det skydd som lagen medger.

Jag ser med tillfredsställelse, att i propositionen föreslagits, att offentligt biträde får förordnas för barn i samtliga mål, alltså även beträffande flyttningsförbud. Emellertid finns inget förslag om ändring av det offentliga biträdets funktioner.

Utredningen om barnets rätt föreslog i sitt betänkande 1987:7 att det skall finnas en särskild ställföreträdare för det icke processbehöriga barnet såväl i föräldrabalksmål som i sociala mål. Något sådant förslag finns inte i propositionen.

Ett icke processbehörigt barn kan inte föra sin egen talan och får heller inte ge sitt offentliga biträde fullmakt att företräda det. Med tanke på förslaget att offentligt biträde skall kunna förordnas i mål beträffande flyttningsförbud, där barnets uppfattning bör tillmätas den största betydelse, bör det

offentliga biträdet kunna vara ställföreträdare för barnet, och därmed kunna överklaga beslut som rör barnet i LVU-mål. Att så inte har kunnat ske har påtalats som en brist i gällande lagstiftning. Det är också angeläget, att riksdagen betonar möjligheten att i ett tidigt skede av utredningen förordna ett offentligt biträde.

Frågan om barns talerätt har utretts sedan 1970-talet. Det är på tiden att detta löses. Riksdagen bör därför ge regeringen till känna att barn snarast ges talerätt i sociala mål i enlighet med förslag från utredningen om barnets rätt.

Hemställan

Med hänvisning till det ovan anförda föreslås

1. att riksdagen avslår förslaget att socialnämnden var tredje månad skall överväga om flyttningsförbud skall bestå,
2. att riksdagen beslutar om ändring i 71 § i socialtjänstlagen i enlighet med vad som anförts i motionen samt att erforderlig lagtext utarbetas i behörigt utskott,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om vittnesplikt,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om barns talerätt.

Stockholm den 9 november 1989

Lena Öhrsvik (s)